

TARN TK polgaş
Profes Tóp çebileli-
niň organý

„ШЫН“ solunga pizideriniň ertee:
Xuuzunda pizidikcilerge:
1 celda . . . 5 akş. — 3 ajdan kudu
6 ajda . . . 3 akş. — pizidilşkin
3 ajda . . . 1 ak. 80. — alaas

Solun pizider cerler: Tóp xarýzaa kootoro, oon
kedee salýrlary polgaş poştachylarga pizider
Alaas polgaş yletpyr
cerleringe: 1 celda . . . 8 akş. 1 celda . . . 10 akş.
6 ajda . . . 5 akş. 6 ajda . . . 6 akş.
„ШЫН“ solun redaksýanyň adrezi: Kyzyl-xooraj,
Revolus soy, Şetlinkin kudumczu, pazny № 2.

1936 cıldyň

janyar 4 xynynde

susoda № 2 (503)

Тыва Араттың Revolustuoq Намының Топ Komitediniň 4 tugaar plenumu telgerezin!

1936 cıldyň 1 ajnyň 2 xynynde azyttyngan ARN TK-nyň 4 tugaar plenumunga

Ес Pajyr-ooldun ege sozy

Eşter! ARN TK-nyň 1934/35 cıldarnyň araznda poop ertken 3 tugaar plenumundan peer pydyn pir cыл poop turar tur. Po araznda pygy telegejnin pajdalynda polgaş Uluq Sovet Socialistiq Respubliktiň socialistiq tuduşkunı, paza TAR-nyň azy-äg-ýj, kultur, politik coruduşkun-paraňda tıkkala öskerlişkiner par polgan.

Kapitalistiq curtarda et-ekonomnuň samýraly ulam-na xan-ýlar, xamýk sisteml sandaralga tavarýşkaş, oon yner argazyň tıppajyň kalcaarap cazyjlaan araatlan ýşkaş imperialistiq faşizm polza, xyn pyry azylyyn yletpyr-cinernal tarlar xemdiriniň coruun ulam-na ulgattýrgan, aar perge azyq covaalanny ediledip, arttyk xoj şak işinde azy kıldýr, kapitalistiq idegetter uk et-ekonomnuň xan samýralynga tuzyr, ol paksýrap kudulaaşkynnyň tyr ioktaadýr alýr teş, uk paksýraaşkynny yletpyrcin azyňny ektinge cyktedip turar tur. Imperialistiq faşisternin ol perge azyq xilincetel tarlalynga telegejnin, tarlatkan saja-saja mas-sa conu cangýs-taa oozumnap paksýraan ujadaany cok polgaş xarýn revolustuoq xurezin xyn pyry paksýr turar, revolustuoq şimceşkinin yrgylcy undyryp turarý todargaj.

Po tugajynda 35 cылda poop ertken Komunistiq Internasionaldyň VII tugaar kongrezinden todargaj cugaalaan, faşizmge udur cangýs frontunu turguzarýn aýtkan.

Telegejnin imperialistleri et-ekonomnuň samýralynga tavarýşkaş, kancaar-taa aajyň tıppajyň yner ezik cok turunda, pistin-pile xatunma ederziriniň iziq xar-ýlaaazy xyn yrgylcy paksýr turar, Sovet Socialistiq Respublik polza, 18 xarýq poop turar yjede, angý cok socialistiq niitilgeni turguzup turar polgaş pir tugaar peş cылdın planyň 4 cылda kyyssedip, 2 tugaar peş cылdın planyň camdyk cyylderin yş-ije cыл işinde kyyssedip turar appargan. Po socialistiq revolus tiileen Sovet curtıu polza, moon murnunda agrar (kedee azy-äg-ýj-lyq) coraan orus curtıu am uluq intystirlyq aar et-yletpyrlyq curt poldurgan. SSRE polza, kým-nyň-taa tőgyzyng kőzylveen, kajgamcýktyq caagaj amdyral-

dy azylyyn tavarýşkaş angýa tıppajyň pergen polgaş socialistiq tuduşkunı maadyrlyk-pile paksýr turar. SSRE-nin kajgamcýktyq tiileen cedilşkinin eş Cyrmıtazý-pile men, Oktabr revoluzunı 18 cылdın ojun tavar-

Ес Pajyr-ool.

ýştyr SSRE-ge pargaş karak-pile kőryp coraan-pis. Ol ýndýk koncuq cedilşkinniq paksýr turar coruk polza, Sovet Ebielinin proleatlarlaryň cangýs ak setkilt polgaş eş Stalinnyň şyn paaş-talgazy, karacangýs proleatary paaştaar-pile eves, xarýn olar-nyň cyree polgan-pile poop tur.

SSRE-nin şak mındýq cedilşkinniq coruun cangýs podunun oranynga şyba algan eves, pygy telegejnin proleatlarlarynga azyk-tuzalyq polgan. Blangýa TAR-nyň tuskaj xamaarýşpas pot-erg-eziuge polgaş tymen arat massa-zynga oon xatunmany pottuq tuzalamcýz-pile paksýr turar. Cyl teer polza, ARN polza, pygy telegejnin III tugaar Komunistiq Internasionalyň VII tugaar kongrezinge pistin ARN-nyň tőle-zingę eş TOKA podu-pile o'ur-uşkan polgaş ARN-ny uk kong-resten salýr namý kıldýr kilitip algan polgaş pygy telegejnin kýmnda tymen proleatlarlary xostaar teş temissezip turar Komunistiq namnaryň pir salýrlynga kilit sanatlyr, tuduşkakyq tazyllyq poop algan-pis, po tugajynda pistin namnyň murnundan ol kongreske tőleleer coraan ARN TK targazy eş TOKAGA pistin pygy namnyň murnundan tőgyzyng tem-deglep iziq pajyr cedirze ekki tur (TINMITTIQ ADBŞ CASKAAN).

Aratlyň revolustuoq namý po mındýq ejler ertip turda, podunun oranyňny işinde eleen xoj cedilşkinni cedip algan, ARN TK iji tugaar onza plenumun polgaş TAR-nyň yş tugaar onza sessizini undyrgen toktaaldary polgaş pergen ajttýşkyn koncuq şyn polgan. Paza oon soonda III tugaar plenum polgandan peer po araznda eves eves azyldarny ARN TK corudup, xamýk namnyň organizastaryň, podunun kezigynnerin ARN TK polgaş Cazaktyň ajttýşkyn şilpirlerin kyyssedirin-ce xamýk azylyn ýnaar uqlandyr corutkan, oon xereci parymdaazy todargaj—aratlyň revolustuoq namý yndežinlin pot-ergeliq Cazaan paksýr, onu tesladir arat conu sary ejiledep, nam polza, arat tymennin politikiq paksý poop şydaany kőgyzyp turar ol tur. Ulam-na cedip algan cedilgeni paksýdar polgaş am kyyssedip corudar azylyň arga pajdalynga őerenip corudar xamýk nam organizastarynda, oon kezigynnerinlin mojnunda poop turar tur. Pistin nam po ýşkaş uluq azyldarny kilyr kelgenin kým-taa mege ter margazyr şydaas.

Eşter! Aratlyň revolustuoq namý TAR-nyň tuskaj xamaarýşpas coruun ulam-na paksýr kamgalaar polgaş SSRE, MAR-ny kamgalaar pygy namnyň kezigynneri arat massany edertip algaş cangýs yn-pile yner corukka pistin namnyň pelen turar uzurluq-taa, pelen-taa-pis (ADBŞ CASKAAN).

Pygy telegejnin proleat revoluzunı şaby—III tugaar Komun istiq Internasiona telgerezin!

Pygy telegejnin proleatlarlaryň adazy—Sovet Socialistiq Respublikternin Ebieli telgerezin!

Pygy telegejnin azylyn arat tymenin paksý eş Stalin telgerezin! Tıvanyň Nam, Cazaan ulam-na telgerezin!

SSRE, Tıvay, Mool yş ulustun ystynmes xaný xarýlaazy ulam-na telgerezin!

(KONCUQ YR ADBŞ CASKAAN).

Eşter! ARN TK-nyň plenumun kezigynnerinlin uluq nuruuz cıqlýr kelgen cybe tőleede, TK-nyň IV tugaar plenumun azyldary carlaar tur (ADBŞ CASKAAN).

ARN-nyň 4 tugaar plenumu

Aratlyň Revolustuoq Namnyň Tóp komitediniň 4 tugaar plenumu 1936 cıldyň 1 ajnyň 2-niň xynynyň kezekkinin 5 şak 30 minutta TAR-nyň tőy—Kyzyl-xoorajda Kyrtipograf kluzınga azyttyngan.

Plenumu ARN TK-nyň Organizas kildiziniň ergekezi eş Pajyr-ool azytkan. Xuraldy Tóp Komitetiň prezidiymynyň cingine kezigynneri targalap ertirer.

Pir tugaar iletkel—Kominterinnyň 7 tugaar Uluq xuraly polgaş TAR-nyň sorulgazy. Po iletkeldi ARN TK targazy eş Toka iletkeen. Eş Tokanyň iletkeli koncuq kalbak, telgerengej, todargaj-pildingir, utka-şnarlyq polgan.

ARN TK prezidiymynyň toktaalyň kyyssedip tur-pis

Elegeste „Toka“ attyq kyrek-nom, 35 cıldyň 11 ajnyň caazynda tus kyrekonomga poop ertken ARN TK prezidiymyny toktaalyň po araznda eleen cedilşkinniq kyyssedip kelgen. Kyrekonomnuň paaştaar ceri, podunun şugumu-pile azy-äg-ýj paaştaar cerleringe todargaj udurtulgaşyň perip, azyldın onaalgazy, oon erttek kemceelin ylep, azylynyň oran suurun taarýştyr, azyldarny ceder-cetpes cyylderine kemceq ar sajarap, cer-le eleene kemceqler ar azyldap kelgen.

Paza massalyq organizastardan ARN TK prezidiymyny ol tőgyyliq toktaalyň azylynyň ortuzunga tanyştyr, potlarlyň talazy-pile azyly corutkany-pile polgaş adminstras azylynga tuzalaşkany-pile taray pastyrgazyň 11 ajnyň 20 xynynde parık toozup algan. Taray arýqlaar maşinalary yşty septep kilyaş, 36 cıldyň yrežininge xeregleş 80 azyq toon kızıly-tasty arýqlap algan polgaş am-taa arýqlaazy-şaan turar.

Am kedee azyldın maşina cepsenden traktor 4, andazyň 50 azyq, taray cazar maşina 2-ni polur kıldýr septep algan. Aat xerekselinden ergi, caalap eleen xojny septep algan. Puga septelgezinin eer cerleringe xeregleer 200 azyq cuduktu peletker tyzyryp algan. Cuduktu am-taa šertpy-şaan.

Kyrekonom malyň 11 ajdan egelep azyraan. Mal azyrap kadaryp turgan ulustary ee xarýss-alga cok, paza kaza-xoraazy ekki eves turganyň šeelgy yjede edip cazar algan. Am maldın azyral-azaaly ekki.

Kyrekonom, kaadyrlar peletkeerin cugulaga kőgeş, 20 azyq kizini traktor surgulunda turguskan. Olarnyň őerenip turar ekki.

Nam, revane, profes yyrlerin erengej azyly corup turar. Picce piziktiklernin şkolazyň turguskan,

ýnda 60 azyq kizini 3 kezek kıldýr őeredip turar. Kicceeldin şynary cygeer. Oon ýnaj ojun-şil undyter, sogun ca adar polgaş kazıktaar, taalylaar, şybraalaar azyldarny xaaaja corudup turar.

Kyrekonomnuň turgustungan xaný uzur-tuzazyň ARN TK prezidiymy ajttýr pergen polgaş. Pistin azylyny cetspes tuduu cybe am-taa xoj. Cyl tize, puga tőzy-nyn septelgezi oozum corup turar polgaş murnap kilyň teen ceri kıldınmajy turar.

Tuskyrekonom, kyrynennin pot-orulga-carylgaşy uluq pydyrylge ceri polgaş. Mındyqnyq tőleede, podunun azyly-pile akşatavar argazyň podavajy turar polgaş ol azyly cetpes.

Massalyq organizastaryň xar-ýlaaazy cetpestin cıldagaannadan azylyn am-taa todargaj san-tooluq kilyr ar şydaaan polgaş pot-tarynyň azylyn pilişpez, toaşpas coruktar par.

Azylyň kizilgerge kezemce kemceq kőgysspestin cıldagaany-pile camdyk kiziler udurtulga-paaştalgaş toobas, azyly sonu-urgabas, azyly ekpeleer, kilyan azyly şynar cok, cugaazy kőwe, oon tendees araga-xamýzaar, aas-tyl kilyan coruur polgaş azyly curumun şuut yreer. Kal-maadyrny kőryner, Toccun-pavuu, Anandy, Adyqşy suqlary polgaş oon-taa őskelerni kőryner. Adak šeelinde turgun Ak-syge, Lodaj-tambara ijin kerec-liner. Olar Kyzyl-xoorajda turgunnap kelgeş, azyly tıppajyň 5-6 xonukta kudumcu araznda paldaajttap coruurlar tur.

Alban xakcý polgaş azyly eş-őerler! Moon songaar azyldın ceder cetpezin ileredip, azyly pyryzyng aştınmas cazyq cok şa argalardan tıp xereglep, xamýk azyldy ekkižiderin-ce sagýşy şalylynar.

Revane yyrynyň targazy M. Torzu.

Polvaazyň emcibiske oon-taa arttyk xandyly

Parýn-xemcik kozuunun kizi emnelgezinge xerezeen eşter koncuq xojy-pile keep pozup turar tur. 34 cылda xerezeen eşternin keep pozup turgany koncuq eves turgan. Am emcee pozup algaş, canýr turar xerezeennernin cugaalap turarýn tıpnarga: moon murnunda kizi koncuq-la cybe pılyves, lama-xamga cannyr coraan cybe tur, emcige pozuuriga xala cok polgaş olarnyň azaar turarý koncuq arýq-silq poop cybe tur, pozuur xerezeenner emcige keep pozuur koncuq cör cybe

tur tep turarlar.

Pistin PXX-da emcide xerezeen eş Xuurak kelgenin, xerezeen con koncuq sonuurgap emnedip, pozup ar turar tur. Moon songaar emcinin xerezeen azyly-cynnar pister, kődeenin pyduyl-uk xerezeen anyjak őskenin arýq-severge-taa polgaş emcinin azyk tuzazyň tanyştyr, olarnyň ortuzunga eeldek, kalbak surttaal azyly corudaalnar tep kilyr tur-men.

Parýn-xemikte emnelge de xerezeen CYRMVT.

Kezeekki cırydyşkyn

Kaa-xem kozuunu Kėk-tej sum-uzu 7 tugaar arvanıny xamaatlyar 30 kizi 35 cıldyň 11 ajnyň 20-den egelep, kezeekki cırydyşkyn pelgymy ebiledep algan cybe, ol pelgymnyň őerenikcilerinlin pir ajda őereningen kőerge, tıvay pizikke ekki—8 ortumak—10, adak—20, őske cyylder talazy-pile caa egelep őerenip turar polgaş polarnyň işinde cer-le pizik pilbes kizi cok.

Moon-pile kadý őerenikciler araznda tool, tıvayk cergeliq cyylderni kicceel soonda tool-dazyr, tıvayklyazyp turar.

Sotpa.

Sovet Evilelinin staxanofcularınyň pir tugaar

cöbilel xuralynga

EŞ STALINNIN CUGAAZY

(Egezi caa cıldyň № 1 (502) solununda)

3. Caa kiziler—caa texnik normalar

Staxanof şimceşkini ajaar cordu eves, harň cazylygaş cor oş puza algaş pargan cybe-teq xogceen tep men cugaalaan-men. Ol şimceşkin kandyq pir şaptyktarny azyr tiileer corukka tavarazyp turgan ыkşaş tur. Anaa pir-le kizi şaptyk poor turgan, pir-le kizi onu kызыр turgan tur, oon kyzur cыp-cыp algaş, staxanof şimceşkini ol şaptyktarny puza tepkeş, oranny şyba alь pergen tur. Uzuru cyl, cogum kыm şaptyk poor turgany? Ergi texnik normalary polgaş ol normalarny oorgazynda turar ulustar şaptyk poor turgan. Kaaş cıldyň murnunda pistin inzenertexniktiň polgaş azyr-agyňny azıldakcylary pistin er, xereezen yletpyrcinneribistin texnik talazy-pile cыдыр kalganlyga taaryştyr pildimciliq texnik normalarny cogaatkan. Oon peer kaaş cыl ertken. Po arazynda kiziler öze pergen polgaş texnik-pile tagalanyp algan. A texnik normalary öşkerilbejin xewer cыдыр kalgan. Ol normalar pistin caa kizileribiske kытыр kalgan polgany pildingir tur. Kyş tögyltyr turur turar texnik normalaryga am ulus şuptu azyrlyr turar. Bndyq polza-taa, olar teerden tyzyp kelween-ne polgaş. Oon hamyk uzuru polza, uk şaanda ol texnik normalarny cogaadyrda, kudulatkan normalar kыдыr cogaatkannda eves poldur. Uzuru hamyktyň murnunda cydel tize, ol normalar kытыр kalgan apparganda am olarny po yjениň normalary tep kamgalap turguzaryn oraldayp turarlar.

Pistin er xereezen yletpyrcinneribistin texnik talazy-pile cыдыр kalgan pajdalynda tutunar turlar, ol cыдыр kalgan pajdalyň aazyň edirip turarlar, cыдыр kalgan pajdalyň parymdalap turarlar polgaş ыncanza-ыncanza mьrňaj, cыдыр kalgan pajdaldar ojnar egeleeringe cedip turar tur. Bncarga pir eves ol cыдыр kalgan pajdal ertken şaq-ce cidip corup turar polza, am kancaar irgi? Pistin cыдыр kalgan pajdalyňyska tejlep sögyrup, onu purgan xozu, fetiş kылыр olurup peer ulus poor-pis-pe? Pir eves er xereezen yletpyrcinner özyr, texnik-pile tagalanyp arkan polza kancaar? Pir eves am ergi texnik normalary cybenin şyňynga taaryşpataş pergen polgaş pistin er xereezen yletpyrcinneribis olarny xerek kытыnga peş tapkyr, aldy tapkyr azyr kыysseđip kaapkan polza, am kancaar? Pistin cыдыр kalgan pajdalyňys cer-le kaqvas-pis tep kazyр pir şaqda tangraabyş pergen ulus poor-pis-pe? Piske bndyq cybe turbaan-na ыkşaş tur, eşter? (şuptu kattyryşkan). Pistin er xereezen yletpyrcinneribis kezee-mongede ol-la xewer cыдыр kalgan pajdalyq kalyr tep podap algan ijk-pis-pe? Bncap podap albaan-na ulus ыkşaş-pis? (şuptu kattyryşkan). Bncarga am uzuru cyl? Pistin camdyk inzenerteknik-cileribistin konservativizm ыkşaş, ergi cаncыldar polgaş normalarny ыkşaş, yletpyrcin agyňny caa kыşteringe şölee peer tidimibis cetpes ulus poor-pis-pe?

Erttem tugajy cugaalarlar. Erttemni medeeleri, texniktiň tajylylyq pomnary polgaş saabyrlarny medeeleri caa, arttyk pedik, texnik normalarny tug-

ajynda staxanofcu larny negeldeleeringe cörcyzyr turar tur teerler. Bndyq polza-taa, mьnda kandyq erttemni tugajy cugaalar turar cybel? Erttemni medeelerin praktik-pile, yleger turzulga-pile kezeeде şyyp kelgen polgaş. Praktik-pile, yleger turzulga-pile xarlyzaazyňysken erttem,—kandyq erttem polurul ol? Pir eves erttem pistin camdyk konservativ eşteribistin podap turary ыkşaş polgan polza, kizi-törelgettege xerek cok şaqda-la ölyp kalgan turar ijk. Erttem polza fetişter xyleves, şaa erttip turar ergi cybece xolun arandyragynda kortkaş polgaş yleger turzulga, praktiktiň ыдыň tьnnangyр tьnnap coruur poorga erttemni erttem tep adaan-na xeree ol eves-pe. Pir eves cybenin uzuru oon öşkeer turgan polza, piske cer-le erttem tep cybe turbas ijk, cizeeleerge astronom turbas ijk, oon pis şurubus Plolomejniň elep kыraj pergen sistemi-pile amlyanyp corvu-şaan turar ijk-pis, piske biologij turbas ijk, oon pis şuptubus, kizini kылыр pydyrpyr kaan teer xuurmak cugaa-pile amlyanyp corvu-şaan turar ijk-pis, piske ximij turbas ijk, oon pis alximiktin pydyr pilip telgeleer cugaazy-pile amlyanyp coruur ijk-pis.

Mьndyqnyň uzurundan men podaarymga, staxanof şimceşkininden eleen-ne cыдыр kaaş tьrttyр algan pistin inzenerteknikci polgaş azyr-agy-azyldakcylaryş pir eves ergi texnik normalaryndan saldynmastaj peer coruur kaqgaş, caa staxanof jozuzunga taaryştyrerttem jozuzalap caarttyr algan turar polza, olar ekki cybe kыlyr turar ijk.

Ekki tur, teerler piske. Bndyq polza-taa, cer-le texnik normalarny kancaar am? Olar yletpyrge xerektyr-pe, azy cer-le kandyq-taa normalar cok turur polur-pa?

Piske am kandyq-taa texnik normalar xerek cok tep pir camdyktar ыncа tep turar. Ol şyn eves, eşter. Ol turzuk,—ol melgegej cybe tur. Texnik normalar cokka plannyq azyr-agy turur polbas. Oon agyda, cыдыр kaap turar massalary murnakcylar ce tьrttyр tepşidip alьrynga texnik normalary xerektyr. Texnik normalary polza, yletpyrcin agyňny murnakcylar idege terin tolgandyр kalvak massa yletpyrcinnerni pydyrylgege taaryştyr ebilledep turar uluq kыş polur. Bncangas, piske texnik normalary xerek, bndyq polza-taa amgy turur turary eves, harň oon pedik normalar xerek.

Texnik normalar xerek, bndyq polza-taa olarny Staxanofitar, Busyginner, Vinogradovalar polgaş öşkelernin cedip algan cediişkinerlinge am toraan cedirer xerek tep pir camdyktar ыncа tep turarlar. Ol paza şyn eves. Bndyq normalar po yjede kыyssettinmes polur ijk. Cyge tize, texnik-pile tagalagany Staxanofitar polgaş Busyginnerge cetpes er xereezen yletpyrcinner bndyq normalarny kыysseđip şydaabas ijk. Amgy texnik normalary polgaş Staxanofitar, Busyginnerni cedip algan normalarny arazyňny orttuzunda-la pir cerden ertter texnik normalar piske xerek tur. Cizeeleerge, svekla talazy-pile ulus şuptu pilir peş cyscy xereezen Maria

Demcenkonu ap көer. Oon pir gekardan yndyryp algan sveklazy 500 polgaş oon-taa көbej sentner polgan. Ol cediişkinni cizeeleerge, Ukrayinde hamyk svekla azyr-agyňny svekla yndyryer normazy kылыр polur-pe? Cok, xorzok. Ol tugajynda cugaalaar amgyda ertte. Maria Demcenko pir gekardan peş cys polgaş oon көbej sentnerni yndyryp algan, sveklanyň orttumatk ynyzy, cizeeleerge, Ukrayinde po cыlyп pir gekardan 130—132 sentnerni ap turgan. Kөrbediner-pe, ыlgaly picce eves tur. Svekla ynyzyngе 400 ijk-pe azy 300 sentnerni norma kыдыр perip polur-pe? Koncuq pilir ulustar şuptuzu onu am podunda perip polbas tep turar turlar. 1936 cыlda Ukrayinge pir gekardan 200—250 sentner alьr tep norma peer appaar ыkşaş tur. Ol norma picce eves norma. Cyge tize onu kыysseđipter polza, 1935 cыldan iji tapkyr көbej cigir perip şyda-

aar norma tur. Yletpyr tugajynda paza ыncаar xerek. Staxanof amgy turur turar texnik normalary azyr kыyssetkeni on tapkyr ыkşaş, azy harň oon-taa көbej poor. Ol cediişkinni otvojnyj alaga-pile azyldap turarlar şuptuzunga caa texnik norma kыдыр carlaar polza, taaryşpas cybe polur-ijk. Amgy turur turar texnik normalary cybenin şyňynga taaryşpataş pergen polgaş pistin yletpyrybyske şaptyk polu pergen tur, ыncаarga pistin yletpyrybyske şaptyk poldurbas teleede, olarny caa, arttyk pedik texnik normalary-pile soluuru erge-cok cugula. Caa kiziler, caa şaqdar, —caa texnik normalary.

4. Cookku sorulgalar

Staxanof şimceşkininiň erge azyňny talazy-pile pistin cookku sorulgalaryş cyu polurul?

Uj-palaj kыдыр pьdaradyр kaaplar teleede, uk xerekty iji cookku sorulgalar poldurup alьlynamam. Pireede. Sorulga polza, staxanof şimceşkininiň ыnaj telgeredip, SSRE-nin pygy mozular, rajonnaryn-ce kalbartyr, ханыладьr nepteredir tugajynda staxanofcularga tuzalaar ol. Ol pir talazyndan. Paza öşke talazyndan polza—azyr-agyňny polgaş inzenerteknik azyldakcylaryň iştinde ergi cybeden saldynmastaj-la turur turar, purungaar tepşikseves polgaş staxanof şimceşkinini telgereeringe yrgylycy şaptyk poor turar idegetterni şuptuzun cygenneer. Staxanof şimceşkinini pistin curtun pygy arnyň хөме alьr nepteredirde, anaa cyk-le cangyş staxanofcular cetpes polbajy. Pistin nam organizastar ol xerekke kirzip kыryşkeş, staxanofcular şimceşkinini tujulunga cedireringe tuzalaşkan turar erge-cok cugula. Ol tugajynda Dones mozunyn organizazy uluq pot-idepkej yndyrygeni margыş cok. Po talazy-pile Moskva, Leningrafiň mozu organizastary ekki azyldap turarlar. Bncarga öşke mozular kandyq? Olar am-taa-la „xej kiirip cаjgаnyр turar“ poorlar. Cizeeleerge, Ural polza, yletpyrny koncuq uluq tövy poortur polgaş, bndyq polza-taa Ural tugajynda araj cybe tьnnalbas ijk-pe, azy koncuq eves cybe tьnnalyp turar tur. Paryň Sibir, Kuzbas olarny tugajynda paza ыncаar cugaalaar xerek, ыnda am-taa pygy parymdaalardan ap көerge, „xej kiirip cаjgаnyр ap“ cettkepen ыkşaş, bndyq polza-cok, pistin nam organizastar ol xerekty algaş, staxanofcular perge cyylderin azyr cok kылырda tuzalaarynga tadagalzavajy polur-ijn. Azyr-agyňny polgaş inzenerteknik azyldakcylaryň arazynda kызыldazyp turar konservatorlary cygenneer tep cybenin tugajy cyl tize, mьnda cybe araj pergezim poor tur eves-pe. Staxanof şimceşkini progressiftiinge polgaş staxanof jozuzunga caarttyr alьryňny erge-cok cugulazynga yletpyrnyň ol konservativtiq idegetterni hamykty murnunda kызыmaa-pile pyzyredip, eştin xuzu-pile pyzyredir appaar tur. Pireeves pyzyredirge tuza polbas polza, oon erttiq kem-

arttyr ap şydaaban, staxanof şimceşkinini am-taa paaştap ap şydaaban turar azyr-agyşylar, inzenerteknik polgaş texnikciler caarttyr, staxanof şimceşkinini paaştap alьrynga tuzalaar. Bndyq azyr-agyşylar, inzenerteknik polgaş texnikciler piste eves eves tep men cugaalaar uzurluq-men, eşter. Bncap pir eves ol eşterge tuzalazyp peer polzubussa, piske olar am-taa xөj poluru tadagalzaa cok.

Men podaarymga, pir eves ol sorulgalary pis kыyssetken turar polza. staxanof şimceşkini şuludap telgereş, pistin hamyk mozular, rajonnaryn-ce хөме algaş, kajgamcыkty caa cediişkinerni piske көrgyzer eves-pe.

Iji sөs

Po cөbilel xuraldyň tugajynda, oon uzur-tuzazyňny tugajynda kaaş sөs. Yletpyrcin, taraaccыnnaryn cyk-le өeredit eves, harň olardan өerenip ap turar udurtukcular cyk-le olar jozuluy udurtukcu bolşebikter poor şydaar tep Lenin өeredit coraan. Camdyk pir bolşebikter Lenininiň ol sөsteringe turalavajy turar. Bndyq polza-taa, po talazy-pile Lenin paza şuptu cys xuu şyn polgan tep cybeni tögь көrgyzyr tur. Şynap-la ыncas, saja-saja azylycy arattar, yletpyrcin taraaccыnnar azyldap, curtlap, temissezip turarlar. Ol ulustar xөj kuruq curtlap turar eves, curtlap temissezip coraas ol ulustar kancaar-taa a-cok uluq praktiktiq yleger turzulga cыp ap turar tep cybege kыm tadagalzap şydaar? Ol yleger turrzulgan toovas udurtukcular jozuluy udurtukcularga sanattyр şydaabas tep cybege tadagalzap polur-pe? Bndyq polganda, nam polgaş cazykty udurtukculary pister yletpyrcinnerni cykle өeredit eves, harň olardan өerenip alьr uzurluq-pis. Po cөbilel xuraldyň kezigynneri slerler manaa, po cөbilel xuralga, pistin cazykty udurtukcularyndan picce-pacca cybege өerenip alьbaan-sler tep paraas-men. Bndyq polza-taa, cazykty udurtukculary pister-taa slerden, staxanofculardan, po cөbilel xuraldyň kezigynnerinden xөj cybe өerenip alьganyşty bndyq eves tep paza polbas. Oon ыncangas, өereditge tugajynda slerge, pajyr eşter, uluq pajyr (tinmittiq xol caskaan).

Adak sөelynde, po cөbilel xuraldy kancaar jozulap erttirer tugajynda iji sөs. Pis manaa prezidiymge cөbileşkeş, erge-cagyrgany udurtukcularny staxanof şimceşkinini udurtukculary-pile po cөbilel xuraldyн pirjanzy temdegleer appaar tur tep şittibis. Oon ыncangas, slernin iştinenden 100-120 xire kizini teedi şannalga kiirer tep şittibis.

Bttar: şyn (tinmittiq xol caskaan).

Stalin. Pir eves sler cyyldyр teer polzunarza, pis ol xerekty kыysseđir-pis.

(Staxanofcularnyň cөbilel xuralyny kirzikcileri turgas, eş Stalinge kancaar-taa a-cok өer-yşkylyq tinmittiq xol caskap paj-rlaan. Pygy xural koncuq kыstyq uraalap, namny paaştyrşy eş Stalinge pajyr cedirip, jөrel oktap turgan san cok. Adak sөelynde, cөbilel xuraldyň yş mun kirzikcileri „Internasional“ tep proletarny xyndylyq ыnak ыrn ыrlap kыyssetken).

Ijide. Sorulga polza, staxanof şimceşkinine şaptyk cedirikseves, ol şimceşkinge kызeldiq turur turar polza-taa, am-taa ca-

arttyr ap şydaaban, staxanof şimceşkinini am-taa paaştap ap şydaaban turar azyr-agyşylar, inzenerteknik polgaş texnikciler caarttyr, staxanof şimceşkinini paaştap alьrynga tuzalaar. Bndyq azyr-agyşylar, inzenerteknik polgaş texnikciler piste eves eves tep men cugaalaar uzurluq-men, eşter. Bncap pir eves ol eşterge tuzalazyp peer polzubussa, piske olar am-taa xөj poluru tadagalzaa cok.

Men podaarymga, pir eves ol sorulgalary pis kыyssetken turar polza. staxanof şimceşkini şuludap telgereş, pistin hamyk mozular, rajonnaryn-ce хөме algaş, kajgamcыkty caa cediişkinerni piske көrgyzer eves-pe.

Iji sөs

Po cөbilel xuraldyň tugajynda, oon uzur-tuzazyňny tugajynda kaaş sөs. Yletpyrcin, taraaccыnnaryn cyk-le өeredit eves, harň olardan өerenip ap turar udurtukcular cyk-le olar jozuluy udurtukcu bolşebikter poor şydaar tep Lenin өeredit coraan. Camdyk pir bolşebikter Lenininiň ol sөsteringe turalavajy turar. Bndyq polza-taa, po talazy-pile Lenin paza şuptu cys xuu şyn polgan tep cybeni tögь көrgyzyr tur. Şynap-la ыncas, saja-saja azylycy arattar, yletpyrcin taraaccыnnar azyldap, curtlap, temissezip turarlar. Ol ulustar xөj kuruq curtlap turar eves, curtlap temissezip coraas ol ulustar kancaar-taa a-cok uluq praktiktiq yleger turzulga cыp ap turar tep cybege kыm tadagalzap şydaar? Ol yleger turrzulgan toovas udurtukcular jozuluy udurtukcularga sanattyр şydaabas tep cybege tadagalzap polur-pe? Bndyq polganda, nam polgaş cazykty udurtukculary pister yletpyrcinnerni cykle өeredit eves, harň olardan өerenip alьr uzurluq-pis. Po cөbilel xuraldyň kezigynneri slerler manaa, po cөbilel xuralga, pistin cazykty udurtukcularyndan picce-pacca cybege өerenip alьbaan-sler tep paraas-men. Bndyq polza-taa, cazykty udurtukculary pister-taa slerden, staxanofculardan, po cөbilel xuraldyň kezigynnerinden xөj cybe өerenip alьganyşty bndyq eves tep paza polbas. Oon ыncangas, өereditge tugajynda slerge, pajyr eşter, uluq pajyr (tinmittiq xol caskaan).

Adak sөelynde, po cөbilel xuraldy kancaar jozulap erttirer tugajynda iji sөs. Pis manaa prezidiymge cөbileşkeş, erge-cagyrgany udurtukcularny staxanof şimceşkinini udurtukculary-pile po cөbilel xuraldyн pirjanzy temdegleer appaar tur tep şittibis. Oon ыncangas, slernin iştinenden 100-120 xire kizini teedi şannalga kiirer tep şittibis.

Bttar: şyn (tinmittiq xol caskaan).

Stalin. Pir eves sler cyyldyр teer polzunarza, pis ol xerekty kыysseđir-pis.

(Staxanofcularnyň cөbilel xuralyny kirzikcileri turgas, eş Stalinge kancaar-taa a-cok өer-yşkylyq tinmittiq xol caskap paj-rlaan. Pygy xural koncuq kыstyq uraalap, namny paaştyrşy eş Stalinge pajyr cedirip, jөrel oktap turgan san cok. Adak sөelynde, cөbilel xuraldyň yş mun kirzikcileri „Internasional“ tep proletarny xyndylyq ыnak ыrn ыrlap kыyssetken).

Kaa-xemde solun cagylgazy 451-le

Kaa-xem kozuununda 36 cылды solun cagylgazyndy corup turar 35 cылды 12 ajny 28 xunynde tynner koege mьndьq tur;

Sumular adь	„Sьn“			„Revane sьn“			„Byleten“			„Xostuq arat“			„Purungaar“			Pir sumun kattьs-kay
	Cьl	6 aj	3 aj	Cьl	6 aj	3 aj	Cьl	6 aj	3 aj	Cьl	6 aj	3 aj	Cьl	6 aj	3 aj	
1. Koptu . . .	35	26	—	10	20	—	15	3	—	—	—	—	—	—	—	109
2. Saryq-sep . . .	24	6	—	19	5	—	21	—	—	24	—	—	8	—	—	107
3. Kektel . . .	10	13	1	3	11	1	5	1	1	—	—	—	—	—	—	46
4. Pyren . . .	17	16	1	10	25	14	8	5	22	1	—	—	—	—	—	119
5. Tere-xel . . .	5	—	1	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	10
6. Pelne . . .	5	6	1	5	6	1	12	2	20	2	—	—	—	—	—	60
Шупту . . .	96	67	4	49	67	16	63	11	67	3	8	—	—	—	—	451

Ustynde sandan ap koege, sьnar talazь-pile alьrga Koptu sumuzu azьq turar, san talazь-pile Pyren sumuzu azьp turar, ьndьq polza-taa, camdyk sumular cagylgany araj-la oozum corudup turar tur.

ьncanga, pьtin parlalga margьdazьnda ajьtkan 510 sannь cedip alьrga uluq sorulganь salgaь, xarьn ol sannь azьp kuyssedip alьrgьn kьzaalьnar. KXX aratkor organizacьsь TYGER.

Teere sumularga cediner!

Pii-xem kozuunundь pygy-le cagylgalyndь corup turarьn cagьs Ervek sumuzu cokka 35 cь-

ldьn 12 ajny 20 xunynde tynner koege mьndьq tur:

Cagylgany adь	Sьnarьn ap koege:			Шуптузу
	cьlda	6 ajda	3 ajda	
1. „Sьn“	157	133	55	345
2. „Revane sьn“	65	82	31	178
3. „Byleten“	53	8	—	61
4. „Xostuq arat“	25	—	—	25
Kattьsкаsь	300	223	86	609

Ustynde sannarnь en teere kuyssedip turar sumular polza, Sesserliq-pile Taspy polur tur. Sьlgy yjede ьk-pile Tarlaq sumuzu cagylgazy paza kalbьrtьp turarlar. En kuduruunda Pajьnkol sumuzu corup turar, olarnьn pygy cagylgazy cyk-le 35, po cyny ajьtp tur teer polza, ol sumuda nam organizazь kalbak massalьq azьlьn koьkak corudup turarьnda tur. Pir eves nam kezьgynneri kizi pyry kuruq cok cagylgany cagьp algaь, ьnda aratarnь kajьrgьn polza, emge xajaa cok cagylgalyq turarlar ijьk. Paza ol ьsкаsь Ervek sumuzundь cagylgazyndь medeeli 4 udaa kelьeen, ol cyny ajьtp tur teerge,

cagylgazy cer alьajьn turarьpile amьdьgaa cedip ozaldadьp turarь ol tur. Pir eves xьj cagylga cagьp algan polza, sьr-man-pile medeezin pergen turarlar ijьk.

Ol kuduruunda corup turar cerler polgaь ьske-taa cerler solun parlalgaь azьlьn yrgьlycyler corudup turgaь, parlalgaь margьdazьnda ajьtkan tynny janvar ajьn istinde 100% kuyssedip algan turarь-pile kadь, cangьs-la pygy kozuunundь kьrgьn sannь cedip algan turar cybe eves, xarьn sumu sumular pottarьn kьrgьnda sannь cedip algan turar uzurluq.

PXX nam komitedinьn targazь AMьRTTAA.

Sula corup tur

Cьen-xem cьk kozuunundь Tere-xajaa sumuzundь arattarьn 36 cьlga uktuь cagьp algan solunnarь: „Sьn“ solun—38, „Revane sьn“—5, „Byleten“—13, шупту 56. Po sandan ap koege, tus sumuda solun cagylgazy koncuq sula corup turar tur. Moon songaar xьjny cagьza coguur.

Sumu targazь PALDAN.

Aь pьryny ьncaar kьraalьnar

Pii-xem kozuunundь Sesserliq sumuzundь arattarь maldьn xoralьq tajьnь pьryny evesь evesti ьlyryp turar. Pьry ьlyrgen-nerni todargajlaarga: Sandil 3-ty ьlyrgen, Ajьpьr-cap, Calbaa, Arakaa, Cinmit-torzu, Agar-ool suqlar pьree-pireeni ьlyrgen, ьs Canсьn 2-ni ьlyrgen, kattьsкаsь 10 poop tur.

ьske arattar paza kizi kuruq cok pьree-pireeni ьlyrgen polza, oon oran-cok xьj pьry uьkan turar-ijьk. 36 cьlda ьq paazьn sana kuruq cok pьryden ьlyryp kьreeliner.

Kozuun sekreteri Semis-ool.

Tees-xem kozuunundь Paj-xel sumuzundь 3 tugaar arьanьnda ьs Lajьpьr, 35 cьldьn 11 ajda pir pьry ьlyrgen, 12 ajda paza pьreeni ьlyrды.

ьske ьster, po ьs Lajьpьrtьn pьry ьlyrer argazьn ьorenze coguur.

T. Pegzi.

Tees xem kozuunu Cьrgalandь sumuzu 10 tugaar arьanьnьn xamaattьsь Cьlbaa-ool teerzi, 35 cьldьn 11-12 ajlarda arzagar tiьstiq ьs pьryny 2-ni kakpa-pile kьstьrьp ьlyrды. Aьsak Cьlbaaktьn cugaazь „am-taa kaaьstь kakpalap ьlyrer-men“ tep olur.

Po ьsкаsь pьry-pile temisseldi cer-le koьkatpaalьnar.

TIBII.

br, шьlyk piziirlerge ььgьndьrьq

br polgaь шьlyk piziirlerge redaksьdan sagьndьrьarь polza

Am yjede pizip keep turar ьr, шьlykterniь tapkьrь, erengeji, koncuq uzunu, xolumak pudulgaьtь xьj poop turar. ьncangaь redaksь ceri onu polbaazьradьp azьldaarь koncuq perge poop turar.

Moon songaar tapkьrь, erengeji, tendii uzun cybe pizirin soksatsa coguur. Oon ьnaj, koncuq xolustur pizir coruktu soksatsa coguur. Cyl tize, azьl-agьj, kultur, sadьq, xoojlu tyrym, paza erginiь feodal-teokrat idegetterniь tugajьnda polgaь oon-taa ьske tus tus ajьtьrьqlarga xolbagdaьtь ьr, шьlyk pizirde, tus tus onza ьlgaь pizize coguur. Cizeeleerge, feodal-teokrat idegetterniь tugajьn, azьl-agьj, kultur, sadьq polgaь oon-taa ьskelerniь tugajьn xolustur—xьj paktap pizip algaь ьlraar polza, utka sьnarlьq-taa eves, ьzu-paazь-taa pildinmes, irik-sarьk xojьpak ьsкаsь, xьj xozun kurgaq material appaar tur. Ooь onunga, cangьs mal kьbьs azьrarnьn tugajьnda 5-6 kezek sьnarlьq ьr pizip kaar polza, ol koncuq azьkьtьq polur.

Moon songaar ergim aratkorlar, utka-sьnarlьq, coldak kьska, tus tus ajьtьrьqlarga onza xolbagdaьkan ьr, шьlykterniь ьorenip pizip turar polza coguur.

REDAKSь.

Okteccilerniь saa ьrьzь

Xaragannьq Sagaan-arьq Xardan castan ajas-la tur. Kajgamcьkьtьq oktecciler Xaak pile carьp tur-pis. Elezinniь Eer-le xabak Elden castan ajas-la tur. Erestiq-le oktecciler Rev-carьs salьp tur-pis. Oranьbьs kamgalaarda Oktecciler pelen tur-pis. Oorlap-la keer tajьnnarnь Ojьttur ьavar pelen-ne-pis.

Kajgamcьkьtьq oktecciler Kazan taa-la pelen-ne-pis. Xaldap-la keer tajьnnarga Kadьq xarьb peer-le pis.

Malьbьstьn caь-la tьlyn Mandьdarьn kьzьp tur-pis. Pastьp xaldaar tajьn kelze, Partizannar pelen-ne-pis.

Xojubus ciir kokkajlarnь Kogun yzyp kaar-la pis. Xoor-la connuq xoj-la malь Kodanьn ьtajьnь turzun! Aadьbьs ciir adьq-pьryny Aglap turgasь ьlyrer-pis. Arat connuq aat-la syryy Amьr tajьn turar polzun! Cogaatkan kizi UXK OKTE teleezi Camьjan.

Redaksьdan: Okteccilerniь ьrьzь tep, ьs Camьjannьn pizeen cogaalь polza, po yjenin anьjak uran-cogaalьn ьkoncuq taarьp xolbagdaьkan, utka sьnarlьq, ьzy carasь jozuluoq-la cogaal tep cybe po tur. Moon tyryzь xьiri-pile, ьske cogaalь ьs-ьerler ьr-шьlyk-taa ьljk-pe ьske-taa ceccen ьsterniь pizirde ьzy tapkьr eves, utka sьnarlьq poldurup, ьs Camьjannьn ylegerin alьrь cugula.

Tozu kozuununda solun cagylgazy

Tozu kozuununda 36 cьldьn solunundь cagylgazyndь 35 cьldьn 12 ajny 25-tin xunynde cedir mьncaar cagьdp ap turar:

„Sьn“ solun—173, „Revane sьn“—141, „Byleten“—68, SSRE-nin solunnarь—13, TARDa sovetsь xamaattьlarnьn „Purungaar“ tep solunu—53, SSRE-niь cyyl pyry zurnaldarь (setkьylde-ri)—47, шупту kattьsкаsь—495.

1936 cьlda kizi pyry solunnuq turzun teen lozunnu parьm-

dalaazь, moon songaar cyny kьlьr tize, sumular arazьnda margьldaadan salьp algaь, ol margьldaandь kuyssedip tees, aal-ьr-egelerge cedir surtaal azьlьn salza coguur. Sumu cagьrgazь, nam, revane yyrleri ьndьq azьlьdь erestii-pile corutsa, solun cagylgazy moon songaar moon-taa kьnydep cer-le polur.

Tozuda revane kozkomunundь targazь Cyldym.

TAR-da pygy poьta azьldakcьlarьn ьga

Poьta azьlьn segideeli

Xarьlzaa ergeleer cerden cam-dьk poьta salьbьrlarьn xьnap koege, mьndьq cetpes cyulder par: poьtaccьlarnьn xьj kezii polza, podunga onaaьkan xyleelgezin kuyssedip, sumular polgaь koe-dee xoorajlar-ce poьtanь koncuq xarьbьsalga cogu-pile taradьp cedirip turar.

Poьtaccьlar coruur xynnerin planь ederves, paьka kezek pьlyk cerler-ce parьvas, poьtanь sumu ergeleer cerge tuzaap peer turьu-ce, xarьn amь-xuu ulustarga xol yzuy kandьq-taa parьmdaa cokka tuzaap perip turar cyulder par.

Xamaattь poьtaccьlarnьn xyleelgezi polza, cagaa, solun cyulderni tus tus ulustun pazьn parьn ьga cedirer xyleelgelioq turgan, am xarьn olar polza, xamaattьlar komitetteringe, kьzьl-pulunnar, paza xuunundь ulustarьn ьga xol yzuy cokka tuzaap perip turar appargannar.

Poьtaccьlarnьn xьj kezii sadар marka, cagaa xavьn ap corьvas cyulder par, oon angьda, solun cagylgazy alьr polgaь cagьqьlьq cagaa xyleep alьr kvitanьzь pezin cok, arattarьn orituzunga solun, cagaa tugajьnda kandьq-taa azьl corutpaan.

Kozuun poьtazьnьn ergelekclerinden poьtaccьlarnьn azьlьn ekki xьnap kьryp, olarga poltuq udurtulga perip turganь cok, poьta ergelekcleriniь xьj kezii

polza, poьtaccьlarnьn sadьp coruur marka, cagaa xavь, solun pizidilgezin kvitanьzь xire cyulder-pile xandьrьp perip turganь cok.

Sumular-ce polgaь koe-dee xoorajlar-ce poьtanь corudarda, kandьq-taa temdeglel cokka corudup turar, pir eves pizip temdeglep turar polza, ol poьtaccьlar tedir kelgende olarnьn azьlьn xьnap kьryp turьvas polur. Poьtaccьlarnьn xьj kezinde poьtanь coruur xynnerin planь cok turar, olar ol azьlьn kancaar kuyssedip turarьn kozuun poьtazьnьn ergelekclerinden xьnap kьryp turarь mьrnaj cok, poьtaccьlar cykle pottarь kelirge, poьtanь am corudup turar cyulder par, kozuun poьtazьnьn ergelekclerinden poьtaccьlarnьn ortuzunga kandьq-taa tanьdьlga azьlьn corutpas, olarnь solun cagьdar azьlga kьlirьtirip azьglabas.

Solunnu cagьkьclarga tyrgen cedirip perip turar tugajьnda kemceq ap azьl corutkanь cok, so un cagьkьclarnьn adrezin pizirde ulustun adьn pildinmes kьldьr pizip kaar, oon solun uk eeziinge cetpejin pudulup turar cyulder par, poьtaccьlarnьn tьp alьrda koncuq idepejliqlerden ileredip turgaь tьp albas, kьm-na kizi poьtaccь poorazьldajьn tep keerge, xьnavajьn kьlirip ap turar coruktar xьj, poьtaccьlar, kozuun poьtazьndan ьpьseerel

cokka, podunundь kьlьp turgan azьlьn, pir ьske kizi-pile pottarьnьn turazь-pile ornazьp aar cyulder par, ol tugajьnda poьta ergelekclerinden kemceq ap turьvas.

Po ustynde ajьtkan cyulderin cьldagaьn-pile poьtanь coguur cedirer teen cerleringe cedirьes ьlk-pe, arada orukka cidirip kaar coruktar xьj kьstьp turar tur, xьjle solunnarьn cedirьejin oruk arada cidirip turar. Po cetpesterin cьldagaьn-pile arat connun negeldezi ulgadьp, poьtaccьlarnьn polgaь шупту xarьlzaanьn pagaj azьldarьn temdeglep turar tur.

Po ustynde ajьtkan cetpes cyulderni temdegleerge polza, cykle poьtanь azьlьn corudarьn ьga ьptьk poop turgan eves, xarьn kьrynenn шупту alban cerlerin polgaь kьrorganizastarnьn azьlьn ьga koncuq saat uzuraьtьrьp turgan, arat massanьn kulturun kьdyreringe saat uzuraьtьrьp turgan.

Шупту poьta ergelekclerini polgaь xamьk poьtaccьlarnь kьjьrьarь polza, kudukku xarьlzaanь azьlьnьn uzur-tuzazьn pilip, oon azьl xereen corudarьn toobas coruktarnьn cok kьlьp, ol-ce uluq podal kьzyn salьp turgasь, kьska xuussa istinde xarьlzaanь kudukku salьbьrlarь, podunundь azьlьn segidip, cedilgelioq azьlьn cedip alьr uzurluq. Poьtaccьlar polza, podunundь kozuunundь xarьlzaa kildizinge paastatkan turar uzurluq tur.

Kozuunnarda poьta ergelekcleriniь шуптуzunga taqьzьrь polza,

am par turar poьtaccьlarnьn azьlьn xьnap kьrynge am toraан egelep kьripter polgaь moon songaar poьtaccьlarnь kьlirip alьrda, cykle kozuun ergeleer cer tomujlap coruktanь jozugaar olarnьn ьpьseerent-pile kьlirip alьr tur.

Poьtaccьlarnьn coruur xynnerin kadьq planьn turguzar polgaь sumular-ce poьtanь, podunundь xyleelgezi jozugaar cedirip kuyssedip turarьn todargajь-pile xьnap kьryp turar polza coguur.

Solun cagьkьclarnьn adrezin solunga pizirde koncuq ekki pildingiri-pile todargaj pizir polgaь solun parlalga, ьske korespondensilerni sumular-ce polgaь koe-dee xoorajlar-ce corudarda jap-la tepterge temdegleer uzurluq.

Poьtanь corudar teen cerlerin-ce ьj ьaanda ьlk-pe ьn ььu-pile cedirip turarьn xьnap kьryp turar, xamaattь poьtaccьlarnьn xyleelgezi polza, шупту solun cagaa cyulderni ulustun pazьnnarьn ьga cugaa cokka cedirip turar cykьteeskiliq, ol tugajьnda, onu kancaar kuyssedip turarьn poьta ergelekclerinden xynnyn-ne xьnap turar xerek.

Poьtaccьlar polza, kolunda solun pizidilgezin kvitanьzь, cagaa xavь, poьtanь markazьn ap algan sadьp coruur xyleelgelioq.

Poьtaccьlar podunundь xyleelgezin cьldagaьn cok cerge kara ьzegeer kuyssedip polza, anaa cagьrga talazь-pile kemceq ap turar polgaь pir eves ьndьq coruktar yner polza, xarьlzaa ergeleer

cerge temdeglep pildirip turar tur.

Sumularnьn polgaь koe-dee xoorajlarnьn poьtaccьlarьn ьga sagьndьrьarь polza, podunga onaaьkan xyleelgezin ьn sektili-pile kuyssedip, poьtanь ajьtkan ьj ьagьndan ozaldajьn cedirip peer telee-de, шупту solun, cagaa, oon-taa ьske cyulderni cyk-le ol ceringe cedirip peer polgaь ьske kandьq-taa xuunundь ulustarьn ьga tuzaap peer coruktarnьn poldurьvas.

Poьtanь ap corudar sannьdala podunga cagaa xavь, poьtanь markazь, kvitanьzь ap coruur polgaь solun cagylgazyndь azьlьn onza kьryp, solun cagьkьclarnьn xьj-pile tьrtьp alьrьnьn azьlьn corudar, sumu ergeleer cerden ьnaj solun, cagaaьn cedirer eeleringe ьj ьaanda cedirip turar-pe,—onu xьnap kьryp coruur polza coguur.

Шупту poьta ergelekclerine polgaь poьtaccьlaga sagьndьrgan cyulderni moon songaar mьrnukku ьsкаsь podunga onaaьkan xyleelgezin kuyssedip, kudukku xarьlzaanь azьlьn ekkizidip corudarьn toobas coruktar yner polza, pьruluqlarnьn kadьq kemceq kьrgьzьr polgaь ьyьgee ьlclideringe cedir.

Po cagaa cederge poьta ergelekcleri pottarьnьn kozuununda poьtaccьlarь-pile kadь ьorenip tanьzar polgaь oon kuyssedezin poьta-pile xarьlzaa ergeleer cerce cedirtsin.

Xarьlzaa ergeleer cernin surgakcьsь JASIN.

Uluq-xemde ekki azyldyq xereezenner

Uluq-xem kozuununuň pygy xereezennernin saný 34 celda 4682 turgan polza, 35 celda 5.222 polgan. Po xereezennernin arazyndan malýn östýrgen ýlegerliq xereezennerni korgyzerge:

Sumuzu	Adý	Mal ezyldesi		Öskeni
		34 c.	35 c.	
1. Şagaan-arýq	Parýnmaa	134	182	48
2. Temir-suq	Manmaa	80	120	40
3. Şagaan-arýq	Parwuj	70	98	28
4. Şagaan-arýq	Moortaj	47	54	7
5. Caatly	Tas	50	71	21
6. Kara-tal	Majraa	22	40	18
7. Kyzyl-taq	Mumaldaj	55	71	16
8. Caa-xel	Sendik	25	34	9
9. Iji-tal	Kyzylaj	28	33	5
10. Caatly	Kirbikkej	46	59	23

Po ystýnde malýn östýrgen idepkejlýq xereezenner moon songa aratlyk atlyk malýn östýrýr polgaş pottarynyň ekki ýlegerin öske eş-öýrýnge ajttýr peeri cugula tur.

Xereezennernin pizik pilir pilbezin korgyzerge polza: 34 celda 1449 kizi pilir, 3233 kizi pilbes turganyndan 35 celda piliri 1845, pilbezi 3334 polgan.

Xej cyyl kezigýnde polgaş xej niittinin azylynda kiriskenner polza, nam kezigýny 329, revane kezigýny 478, koop kezigýny 1494, OKTE kezigýnleri 688, RTO kezigýnleri 28, profes kezigýnleri 17, nam azylynda 22, revane azylynda 14, cagak-cagýrgada 14, emcide 4, şuptu 54 xereezenner uluq, picce azylyda kizip turar. Am pottarynyň pygy-le erttem tepşilgezin saýyradary-pile cer-cerde cýrýdyşkyň polgymy turguskan, ýnda po cýlyň 685 kizi öörenip turar. Olarnyň iştinden solun cagaan ulus 125.

Po sandan ar kerge, tus kozuunda xereezennerniň azyly-agýly, erttem kulturu eleen cedişkinliq poop turar. Ol polza, pireede, pottarynyň idepkej kicceeli, iji, kozuun, sumuda nam, revane polgaş cagak-cagýrganyň organizastarynyň iziq paaşalgazy-pile mýndýq cedişkinliq poop turar.

UXK xereezenner tassýnyň targazy CURUKPAN.

Ol yyrnyň malý özyp turar

Tozu kozuununuň Uluq-taq sumuzunda namnyň 4 tugaar yyrnyň kezigýnleriniň 33-34-35 celdarda malýnyň özyp turganyň kerge:

Maldar	adý	33 c.	34 c.	35 c.
1. Nek		29	62	54
2. Cylgý		78	94	110
3. Ibi		682	778	930

Po sandan kerge, iwi-pile cýly maldýn paazy aa cok özyp turar. ARN yury, nam, cagaktyň mal östýrýr tugajynda salýr turar sorulgalaryň podunun kezigýnneinge tanyştyrýr, mal azylyň cugulalap turary todargaj tur.

Ýndýq polza-taa, camdyk nam kezigýnlerinde malýn xajgaarabas ulustar paza par, cyl tize, iji cangýs aadyň cerge salýrtarga, kýtadyr kara ölen cip, tolyşyrtaplyk kýtadyr. Am kyzýr erler tajgaga cary munup algaş xap kýtadyr, cazyň cer kararapergende tudup munar teş pa-

arga, koncuq arýr paksýraan poor cybe tur.

Moon songaar nam kezigýnleri maldýn odar-pelcirlin koncuq taarýstýr, pory polgaş xajrakkan-pile ekki temisseşe coguur.

Tiin azyly

Myn yyrnyň kezigýnlerinden 35 celdýn 4 tugaar kwartalýnda 8.908 tiin ölyrgen. Oon ýnáj camdyk nam kezigýnri tiin azylynga uluq oraldaşýan turar. Xereezenner picce uruqlardan peer tiinneer azylyga idepkejlýk kizip turar. Cyl teerge, 2 tugaar arwannyň iştinde 14 xarýq Kyzenek tep uruq 126 tiin ölyrgen, paza 14 xarýq Tolgajban tep uruq 65 tiin ölyrgen.

Pistin kozkooptan po iji uruqnu şannaar. Öske xereezenner Kyzenek, Tolgajban olar ýkaş an-tiin azylynga ekki kirisşe coguur.

Puccukka.

Parýn-xemcikte sumu şygylyneriniň azyly

Parýn-xemcik kozuununuň 13 sumuzunuň cagýrga cerleriniň canýnda turguskan sumu şygylyneriniň 35 celdýn 1 ajnyň 1-den 10 ajnyň 1-ge cedir kyyssyetken xereeniň sanýn todargajlaarga: Pygy kirgen eryu xeree 45, oon iştinden kyyssyetkeni 38, pygy kirgen irlin xeree 405, oon iştinden kyyssyetkeni 218, revoluscu xoojlu tyrymnyň talazy-pile sumularga xural kылgany 62.

Moon kerge, sumu şygylyeri cagaktyň revoluscu xoojlu tyrymnyň rýzýq kamgalap, arat tymennin azyly-agýly amýdýralýn kamgalarynga olarnyň negelde-xomudalyň xandýr turar tur.

Oon iştinde cetpes cyylder koncuq xej. Cyl teerge, cagaktyň revoluscu xoojlu tyrymnyň camdyk sumu şygylyneriniň şitkeclileri xyn pygy corudar azylynga xolbaştyr corudaryň ekki öörenmes tur. Moon songaar xyn pygy corudar azylynga xolbaştyr taarýstýr corudary cugula.

Camdyk arattar sumu, arwannyň paaştaar cerlerin xyndylebes, ol po teer, azy cybe cugaalaarga, toowas polur. Ýndýq corukpile temissezip, tanydylyga azylyň corudary sula. Oon ýnáj oorlaar, samcýgdaar, ulus etteer coruktarnýň ýaanda ileredip kemceq ar turary sula. Ýndýq coruktarný tyrgen kyysssedip turar polza, arat tymennin azyly-agýlynga koncuq tuzalyq polurun sumu şygylyeri utpas uzurluq. Maldýn kazaaxoraazyň, sigen, zavanýn oorlaar iji-pe odar coraan mal tudup munar tenek coruktarný kemceq ar turary sula. Arattarný negelde-xomudaldary tyrgen xarýlar kyysssetpes coruktar xej.

Camdyk sumu targalary şygy azylyň sonurgabas tur. Cizee: Kyzyl-tajga, Xendelen, Şekpeer, Şuj, Xel, Kóp-sök—po sumularný şygylyeri sula azylydaan, arattarnýn orttuzunga talylyr azylyň corudup, xural-taa kылbaan.

Eleges sumuzu cutka tabarzyr şincilioj

Tandy kozuununuň Eleges sumuzunda cut polur şinci kirgen tugajynda 35 celdýn 12 ajnyň 23-24 xynnerinde tus sumunuň iderpejliqleri-pile kattyzyr cöwilel xural kылgash, aqaa arat connun kыský azylynyň pajdalyň cugaalashkan.

Myn sumunuň Ongaza, Ereen ýncaldýr xar kылn tyşkes tozanyň pergen, oon xaraazy-pile mal tujuu tastap turar, anaj, xuragan xire ырым pagaj maldar iji-cangýstap cudap ölyp turar. Cer-le ol kabyda niltti maldýn kys-tengeli paksýr turar tur.

Oon angýda jany-pyry mal aarýqlary telgerep turar cyylder par: cizee caraalaar, kodurlaar, askaktaar, maagýlaar, xolu ýkaş ölyr—mýndýq aarýqlar paza par cer tur.

Monu parýmdalaas ar corutkan kemceqler polza: tus sumuda cut-pile temissezir 5 kiziliq komis turguskan. Aarýr turar maldýq cerler-ce mal emcizi corutkan. Mýncangash, maldýn şyraktaryn odarlyq cerler-ce odarladyr polgaş cizik maldarný sigennedir iji-pe, oon-taa öske cutka udur temissel corudaryn ester Sandýj, Uzar-maadyr olar paaştaas 5 komis taqdylyr algan.

Tandyda nam kozkomunun targazy Tavaa-cap.

„2 kattap xondur xynzedir kazaalan“...

Uluq-xem kozuununuň Şagaan-arýq sumuzu nam kezigýny eş Sarýq-ool, po kызыn kazaalan kaan nekterin uttupkaş 2 kattap xondur xynzedir kazaalaan tur. Cer-le ol cyu tep podal cybe-ijik, azyq sooktun yjezinde, akxarnýn kыrýga sidik-mýjaan tozannadyr kazaalap algaş, kyzýr er tyşte cok eqler kezip, neenin kazaazyňny ezil-pile ertte kылаştap turgan tur-ijin. Kadý eqler işt cugaalaarga, ok-kedek teş azytkan.

Ýlegerliq nam kezigýny kizi erttip, mal azaarynga cor cyrek cok kizi poor? Pir ewes mal azylynga ekki sagýs salýr turgan polza, kazaalap kaan malýn uttur xamaan-cok, xarýn tyzer-taa cýdar-la ýnaan. Moon songaar coguur öjynde azydyr, odar-pelcirlin taarýstýr syryp turza coguur.

Pora-kuskaş.

Likpuntuwustun öörenip ertkeni

Pil-xem kozuununuň Paja-kol sumuzunda pir aj xuussalyq likpuntu surguuldarýnyň ööregeni korgyzerge:

Pygy surguuldun saný 30, oon iştinden koncuq ekki ööregeni kizi 6, anaa ekki kizi 12, orttumak kizi 12, adak cok.

Po surguuldun 1 aj iştinde ööregeni eleen cedişkinliq tur. Po ester ööregeni erttemin ulamna ulgattýr, arat conga ajttýr peeri cugula tur.

Likpuntu paşkyz Ossur.

Sagly sumuzunuň targazy eş Elbek, revoluscu xoojlu tyrymny talylyrlyp 52 kattap xural kылgan. Öske ester eş Elbek ýkaş azylydaer cugula.

Eeldek xarýssalgalyq, paza talylyr azyly en cugulalap azylyda ar polza am azyly ekki polur.

PXK 1 tug. şygyzyrynny şitke-kizil Ongaj-ool.

Solunga xarýlar

Pil-xem kozuununuň Paja-kol sumuzunuň 12 tugaar arwannyň xamaatlyz Silrin-xuuraq podunun kadajyn ettep turgan tep, № 60 (463) „Şyn“ solunda aratkor „Kara-xemni“ pizeeni şyn polgan.

Ol xerek tugajynda mýn Silrin-xuuraq 15 akşaga şitkeş, moon songaar ýndýq cybe kылazy-pile surgap kaqdylyr.

Kozuun pajssakcýz Semis-ool.

Aratkor „Ceccek“ slernin № 59 „Şyn“ solunun 4 tugaar arwanda: „Pak-kýstýn ulus etteer-taa tendep paardý-aa“ tep, pizeen cyulyyny is-tep xýnar keligre şyn polgan.

Pil-xem kozuununuň Ösk sumuzunuň 4 tugaar arwannyň targazy arat Pak-kýstý po coruunug tugajynda 15 akşaga şitpi-şaan, surgaaş salgan.

Pil-xem kozuununuň pajssakcýz Semis-ool.

Ertken 35 celdýn 10 ajnyň 5 xynynde yngen № 75 (478) „Şyn“ solunun 4 tugaar arwanda aratkor „Xaarýlgany“ „ol yyrnyň uluzun oturza coguur“ tep atlyq pizeen cyulyň xýnar keligre xarýlaarym polza:

Parýn-xemcik kozuununuň Xel sumuzunda namnyň 11 tugaar yyrnyň udumzuraan cýl cedip tur“ teeni şyn ewes tur, mýn yyr 10 ajga cedir 9 kattap xural kылgan. Araga-taryz izip calcýk-puzuk kылr kezigýnneringe kemceq korgyspes teeni araj xely ertte pergen tur, cyl tize, 9 aj yjezinde pir xuralga kezigýnneriniň sagýlga-curumunun tugajyn cugaalaşkaş, cajn aragalaas picce calcýk şungaan kылr turgan 2 kezigýnge nam talazy-pile pir udaa surgaal pergen.

Aratkor „Xaarýlga“ sen, aratkornun tyrymynge taarýpas mege ewesni pizeeniň koncuq pagaj tur. Aratkor kizi jaap-la lap rýskan şyn materialdy pizir polgaj, moon songaar podanyr ker.

Sumuda aratkor organizakcýz Tilgizek.

Aratkorlar cagaalarynyň izi-pile

№ 69 (472) „Şyn“ solunda aratkor „Tanyr-pillrin“ pizeen cyuly cge xarýlaary polza:

Tees-xem kozuununuň Cýrgalaan sumuzu Algyrak aşak, oglu Tosuu suqlar cýldýn-na arat connun ödek-kýlaa, odar-pelcirl, taraa, sigenlin caza pastýrýr amdazaan“ tep, aratkor „Tanyr-pilir“ seen pizeen cyulyň xýnar kerge, mege poldu.

Cyl teerge, 34 celda Uluq-xelcyk, Picce-xelcyk tep cerlerge olurup algaş, ödek-kýlaq, taraa, sigen, odar-pelcirl yredip turgan teeni kengys mege tur.

35 celda (cinge-coogaga xongash, arat connun sigen, taraazyň mal-maganýga kыj-xamaan cok caza pastýr turgan ceri cok tur. Ol tugajynda, meen ýnca taraa, sigenim pastýr cidirtip kaqdy tep sumu cer-inge pildirişkin kылgen kizil-taa cok tur.

Aratkor „Tanyr-pilir“, moon songaar solun parlagaa cybe pizirinde, arat connun at-aldayn paksýradýr, ýndýq mege cybe pizirine, koncuq şyn cybeden pizip, aratkor tep aldaylyq aadyly ekki sagýzyza coguur.

Kozuun targazy TAAKPAN.

№ 92 (495) „Şyn“ solunda, Pil-xem kozuunu Ösk sumuzunuň sektereri Sarýq-ool, tus sumuzunuň cize pyrytkelin kылыр-pile kozuun ergeler cerden xyleenip algaş, ol azylyň cetpes puru kылgan tep Sarýq-ool dun xarýlar turar erengejinde şyn tur, ýndýq polza-taa, Pylcynej-pile Sarýq-ool iji uk cize pyrytkeldi kылr turgash aaldar arazynga aragalap şaar turgany şyn. Ol tugajynda eleen xej mal adp kaqgan cyk-le Sarýq-oolga xamaarzyr cybe ewes, şynnda eş Pylcynejniň coraan cerinden tudaan şyn tur, ýndýq teleede, Pylcynej-pile Mänge iljge xamaarlarzyr uzurunda olarga xarýssalga korgyzerin caplap turar.

Kozuun targazy Sundaj.

T B N N A D B Q

Cazaktyň „Byleten“ tep tepteriniň cagýlgazy camdyk cerlerde 3 ajnyň cagaan turar, cizee: CXK Solcur sumuzu 3 aj xuussalyq 5 „Byleten“ cagýr-pis teen tur. „Byleten“ cagýlgazynda 3 ajny cer-le cok, cyk-le celda polza, 3 akşaga, 6 ajda 1 akşaga 80 kóp, oon kudu cagýlga cok.

Moon songaar ol 3 ajnyň cagýlgalaryň şuut 6 ajny kылдыr şilciderin kozuunnarda pošta ergelekclerine sagýndýr tur.

Redaksýdan.

Pistin xarýly

Eş Nogaan-ool-pile Kenden-ool—iji-tal sumuzunuň azyly ertken cýldan cygeer tep pizeenlerde todargaj cizek cok tur.

Taspyda kirip öörenir şkolanyň ergelekcleri eş Torzu—seen pizeen cyben murnukku solunda yngen telegramny iştinden uluq ылgash tur.

Pil-xemniň E e r e k sumuzunda „Pory“—Kyrymaa kadajyn malýn azaalga xajgaaraly pagaj polgaş cersana kылаştap coruun sumu cagýlgazynga sogle.

CXK-ga coraan Sañcat paza sumu targazy Paldan—Tese-xaja sumuzunuň arat connun malýn kazaazy ekki tep pizeenler erengej polgaş ynmadi.

Şeriqde nam yyrnyň targazy Tarzaa—caa akşaga tugajynda xural polgan pizeeniň xej-taa, erengej-taa polgaş ynmadi.

UXK Tegysool—Tus-taq sumuzunda xar uluq cagýnny pizeenler erengej tur. Ol sumunuň arat conu cut-pile kandyk temissel corudar tep tur, cut-pile temisselge kandyk cybe

şaptyk poop tur—ol tugajynda kandyk sanal pergen sen, onu pizil.

CXK Mandan-xorluu—Cadaana xoorajda sestra surguuldarýnyň erttemge öörenir polgymny azytynda teeni anaa-la pir cugaa poldu.

UXK Tadar-ool, Temyr—Şagaan-arýqda ýlegerliq oktecciler tugajyn pizeenler erengej tur. Olarnyň todargaj korgyzyr turar ylegerin piziner.

Pil-xem kozuununda pajssakcýz Semis-ool—Sesserliq sumuzunuň arat connun azyly-agýlynyň amgy pajdalyň pizeenlin tapkyr poldu.

CXK eş Konkuc—Xelcyktyqde 21 tugaar nam yyrnyň kezigýnneriniň malýn ezyldizin pizeeninde, eşky 34 celda 959 turgash, am 47 paas nemesken teş, 35 celda kattyştyr pizeen 153 appargan tur. Ol ezyr turgany kancap kudulaj pergeni ol?

Revaneci Ajzy-pile pildinmes-atlyk aratkor—38 cyyl ызыgashnaryn uran cogaalday setkylynge yndyryr-pile, Kulmin canýnda cogaal komitedcin-ce şilcittis.

CXK M. Tarzaj—parlagga tugajynda pizeen ыгн tapkyr poldu.

Xarýssalgalyq redaktor Lyndyp.

Carlal

Kызыl-xoorajda picce uruqlar azyraar Jaslaný 35 celdýn 12 ajnyň 11 xynynden mýn ajny tendyr tyr xaqgan poldur.

Am 36 celdýn 1 ajnyň 1-den egelep azytkan.

Manaa uruun salýr ulustar murnundan turgan uruqlaryn polgaş am caa uruqlaryn salýr ulustar coguur xezinin aýtkan cizee-pile aj pyryde telees, uruqlaryn ekker azyradaryn carladýlyr. Jaslaga ekkeer uruqlaryn emcige şincitkeş, şynzylgalyq ekkeer. Uruqlaryn 1 ajnyň 10-ga cedir xyleep alýr, oon soonda albas. Uk jasla ertte-niglin 8 şaktan kezeekkinin 8 şakka cedir turar. Ajda xezini tıba uruqlaryn 20 akşaga, xamaatly uruqlaryn 22 akşaga.

Jaslanýn ergeler ceri.

Kызыnini 1 tugaar lipogiv